

- نوشته افسانه گشتر
- Daryush Shayegan interkulturell gelesen
- سیری در آثار داریوش شایگان
- Afsaneh Gächter
- از دیدگاه رابطه فرهنگ‌ها
- 138 S.,
- ۱۳۸ صفحه - نشر تراوگت،
- Verlag Traugott, 2005.
- ۲۰۰۵ - آلمان

در آغاز سده بیست و یکم میلادی که سیمای جهان دگرگون شده است، تردیدی نیست که تنها راه دستیابی به درک بهتر مردم و همزیستی مسالمت‌آمیز با آنان با رابطه فرهنگی ممکن است. آنچه امروزه در کشورهای غربی همچون فرانسه رخ می‌دهد، یعنی طغیان جوانانی با فرهنگ‌های گوناگون در درون جامعه‌ای که از استعمار گذشته تنها همین جماعت مهاجر را به ارث برده است و یا آنچه در آلمان در باب جامعه چند فرهنگی خود و ضرورت شکیبایی در رابطه بین مردم مهاجر از کشورهای مختلف مطرح می‌شود، همگی نشان از آن دارد که باید به رابطه بین فرهنگ‌ها با نگرشی متفاوت از گذشته نگریست.

از دیگر سو پدیده جهانی شدن تهدیدی برای دیگر فرهنگ‌های جهان است و در این سیر شتابان که چون سیلی از راه می‌رسد، تردیدی نیست که باید هر فرهنگ و ملتی را به دور از پیش داوری و به همان گونه که هست، درک کرد. بدیهی است که در این راه به مرحله‌ای والاتر از شکیبایی یا تسامح و تساهل مطرح در عصر روشن‌نگری اروپایی، یعنی به احترام و پذیرش دیگران به همان شیوه‌ای نیاز است که زندگی می‌کنند.

کتاب «سیری در آثار دکتر داریوش شایگان از دیدگاه رابطه بین فرهنگ‌ها» که نخستین معرفی او در کشورهای آلمانی زبان به شمار می‌آید، از این نظر، اثری بس ارزشمند و گامی مثبت در معرفی اندیشمندی از مشرق زمین است که تنها به شرق نمی‌پردازد، بلکه فلسفه و اندیشه غرب

Darjush Shaijegan
interkulturell
gelesen

Interkulturelle Bibliothek

۳۸۹

را نیز به خوبی می‌شناسد و در تمامی آثار خود می‌کوشد تا دگرگونگی فرهنگ‌ها را به همان گونه که وجود دارد، مطرح سازد و زمینه‌های درک متقابل فرهنگی را فراهم آورد.

دکتر گستر در این اثر به بررسی زندگی و آثار و اندیشه‌های دکتر شایگان می‌پردازد. عنوان فصل نخست، زندگی در رویارویی فرهنگ‌ها است و در آن زندگی‌نامه و مراحل تحصیل دانشگاهی دکتر شایگان در انگلیس، سوئیس و فرانسه مطرح و در نهایت مفاهیم اساسی در آثار استاد شرح داده می‌شود.

عنوان فصل دوم بحران و نقد و در باب نهیلیسم و توهم دوگانه است. اما فصل سوم به تحلیل تفاوت‌های فرهنگی اختصاص دارد. فصل چهارم رابطه بین فرهنگ‌ها و گفت و گو بین سطوح گوناگون فرهنگی با زبان عرفان است. موضوع آخرین و پنجمین فصل نیز به رویارویی فرهنگ‌ها در اندیشه دکتر شایگان، میشل فوکو، ژیل دلوز و به خصوص ایران‌شناس بزرگ هانری کوربن اختصاص دارد که استاد راهنمای رساله دکتری استاد شایگان در دانشگاه سوربن بوده است.

اما گفتار پایانی کتاب نیز بس ارزشمند است. دکتر گستر که در حال حاضر پژوهشگری مستقل در حوزه جامعه‌شناسی و رابطه بین فرهنگ‌هاست، در نهایت می‌نویسد:

«داریوش شایگان را می‌توان فیلسوف و ادیب نامید. آثار او در وهله نخست مقاله‌هایی

● دکتر داریوش شایگان

فلسفی - ادبی است و درک این آثار کار آسانی نیست. نوالیس، شاعر آلمانی، می‌گوید که «صوت جان» اهمیتی فراوان دارد و «اثر هر چه شاعرانه‌تر باشد، حقیقی‌تر است». هر دو ویژگی یاد شده را در آثار و اندیشه‌های داریوش شایگان می‌توان بازشناخت. [...] افزون بر این، شایگان فیلسوف فرهنگ‌ها با نگرشی بسیار وسیع است و اغلب به ساختارهای ژرف فرهنگی می‌پردازد. در دنیای اندیشه‌های شایگان می‌توان چند نوایی را در رابطه با گفت و گوی فرهنگ‌ها مشاهده کرد. این اندیشمند ایرانی رابطه بین فرهنگ‌ها را تنها با درک نواهای ناهمگونی هر فرهنگ در عین دگرگونی خاص آن، توانایی همزیستی به رغم تمامی این تفاوت‌ها می‌داند و این مهم نیازمند دگرگونی در اندیشه و رفتار است.

در کشورهای اسلامی داریوش شایگان را می‌توان مهم‌ترین اندیشمند معاصر دانست که از مفاهیم و ابزارهای علمی غرب با مهارتی فراوان بهره می‌جوید و از یک سو به تحلیل جامعه‌های غیر غربی در جهان امروز می‌پردازد و همزمان می‌کوشد تا این مفاهیم جدید را تبیین کند و از دیگر سو دگرگونی‌های فراگیر فرهنگی، علمی و شناختی جهان را شرح دهد.

بسیاری از آثار داریوش شایگان از زبان فرانسوی به فارسی، ترکی، عربی، انگلیسی و اسپانیولی ترجمه شده است و هم چنین مترجمانی در حال حاضر مشغول ترجمه این آثار هستند. این ترجمه‌ها سبب آشنایی و پذیرش اندیشه‌های او در جوامع دانشگاهی مختلف شده

است، اما از دیدگاه من به ویژه به دانش فلسفی او در غرب توجه لازم را مبذول نکرده‌اند، زیرا این مباحث هم چنان در غرب پیش‌تر گفت و گوهای «با خود» است. برای مثال تا زمان نگارش اثر حاضر هیچ ترجمه‌ای از آثار او به زبان آلمانی انجام نگرفته بود. امید است که این کتاب گامی مهم در معرفی این اندیشمند باشد، چرا که می‌دانم که در این مختصر فرصت بررسی و معرفی تمامی اندیشه‌های گسترده و مهم شایگان ناممکن بوده است.

دیدگاه‌های فلسفی شایگان نشانه‌ای از آن است که اندیشه ایرانی در سده بیستم سکون نداشته و بهترین نشانه آن نیز تأثیر آثار این اندیشمندان بر دیگر دانشمندان جهان است. برای مثال مهرزاد بروجردی، استاد علوم سیاسی و جامعه‌شناسی دانشگاه نیویورک شایگان را در کتاب «روشنفکران ایران و غرب» «اندیشمندی آزاده» و نمونه‌ای از نخبگان معاصر ایران می‌نامد و به درستی به کنه وجود اندیشه‌های شایگان پی می‌برد. منصور هاشمی، فیلسوف و پژوهشگر معاصر، نیز در اثر سال ۲۰۰۴ خود با عنوان «هویت‌اندیشان و میراث فکری احمد فردید» تحول اندیشه‌های شایگان را نشانی از «صداقت و جسارت» او می‌داند. این تأثیرها خود نشانگر پویایی اندیشه اوست.» (صص ۱۳۴ - ۱۳۵)

همان گونه که گفته آمد، این کتاب سیری در آثار دکتر داریوش شایگان از دیدگاه رابطه بین فرهنگ‌ها و از این نظر، اثری بس ارزشمند و گامی مثبت در معرفی اندیشمندی ایرانی و از دیدگاه نویسندگان جهانی است که تنها به شرق نمی‌پردازد، بلکه فلسفه و اندیشه غرب را نیز به خوبی می‌شناسد و در آثار خود می‌کوشد تا با روانکاوی فرهنگی زمینه‌های درک متقابل فرهنگی و شرایطی مناسب‌تر برای گفتگوی فرهنگ‌ها در جهان امروز ایجاد کند.

ژوئیه‌شگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

یادآوری و خواهش مجدد

از مشترکین ارجمند سال گذشته بخارا و علاقمندان جدید خواهشمند است از راه لطف، و به منظور پشتیبانی از مجله‌ای که به زبان فارسی، فرهنگ و تحقیقات ایران‌شناسی اختصاص یافته است وجه اشتراک سالانه را قبل از پایان اسفند ماه پرداخت فرمایند.

مجله از درآمد اشتراک می‌پاید و امیدواریم دوستان به ماندگاری آن علاقه داشته باشند.